

Funktionsrättsbyrån

- en förstudie om behovet av juridisk rådgivning

Innehåll

Funktionsrättsbyrå - en förstudie om behovet av juridisk rådgivning.....	1
1. Sammanfattning.....	3
1.1 Intervjuer.....	3
1.2 Enkät	4
1.3 Finansiering	5
2. Intervjuer	6
2.1 Independent Living Institute/ Artikel 19 som verktyg*	6
2.2 Autism- och Aspergerförbundet	6
2.3 Neuro	7
2.4 FUB.....	8
2.5 Barnrättsbyrå	10
2.6 Brukarstödcenter Östergötland	10
2.7 Funktionsrätt Göteborg – Individstöd.....	11
2.8 LaSse Brukarstödcenter	13
2.9 BOSSE Råd Stöd & Kunskapscenter.....	14
3. Enkät – Om behovet av juridisk rådgivning	15
3.1 Sammanställning enkätfrågor	15
3.2 Frågor till förbund som redan har jurister	21
4. Finansiering.....	23
4.2 Barnrättsbyrå	23
4.3 Civil Rights Defenders	25
4.4 BRIS	26
4.5 Centrum för rättvisa.....	27
4.5 Pro Bono	27

1. Sammanfattning

Funktionsrätt Sverige har under en tid planerat att utforma en Arvsfondsansökan avseende en Funktionsrättsbyrå. Under hösten 2019 samlade Funktionsrätt Sverige in material i syfte att ta reda på det befintliga behovet av juridisk rådgivning.

1.1 Intervjuer

Materialinsamlingen inleddes med intervjuer av verksamma jurister/juridiskt ansvariga inom funktionsrättsrörelsen. Intervjuerna visade på att det finns en stor efterfrågan på juridisk rådgivning. Behovet växer och resurserna krymper. De juridiska frågorna har stor bredd och få medlemmar har ekonomiska möjligheter att på egen hand finansiera den. Det vore fördelaktigt om Funktionsrättsbyrån hade möjlighet att föra talan i strategiskt utvalda mål.

Vissa förbund har juridisk rådgivning genom rättsombud. Rättsombuden har i något avseende erfarenhet av juridik inom funktionsrätt, t ex såsom närstående till person med funktionsnedsättning. Rättsombuden utbildas av förbunden och är den första kontakten för medlemmarna när det gäller juridiska frågor. Ofta sker rådgivning via telefon och mejl, men rättsombud följer även med till förhandlingar eller möten som en stöttande funktion. Det kan vara svårt att få till en kontinuerlig verksamhet med volontärer. Både BRIS och Barnrättsbyrån har haft rättsombud men slutat pga. problem med bland annat kontinuitet.

De är också vanligt med "mjuka frågor", såsom kvaliteten på insatser i gruppboende, anhöriga som är oroliga över skador, kompetens och utbildning hos personal etc. Några ställde sig positiva till att ha en sluss där socionom är första kontakt eftersom det kan ta lång tid att komma till problemets juridiska kärna. Andra påpekade att rådgivning av mer kuratorisk karaktär redan täcks av förbunden.

Även olika typer av Brukarstödcenter intervjuades. Samtliga framhöll att det den juridiska rådgivningen fungerar bäst genom personliga möten och att rådgivning sällan sker genom telefon eller mejl. Rådgivningen anpassas till personen som söker hjälp. Fokus är att stärka individen i sin egen situation, och det är viktigt att inte ta över frågan från individen. Det är vanligt att följa med på kundens möten som en stöttande funktion. Samtliga framhöll att det är bra att

blanda olika kompetenser såsom socionom, jurist, ekonom osv. Vilka juridiska frågor som är vanliga varierar.

1.2 Enkät

Enkäten besvarades 94 gånger. Enkäten riktade sig till Funktionsrätt Sveriges förbund, lokalföreningar, ungdomsförbund och län.

De flesta får frågor från enskilda medlemmar dagligen, flera gånger i veckan eller några gånger i månaden. Vanligt förekommande är frågor som avser behandling, sjukvårdsrelaterade frågor, bemötande och annan rådgivning av icke-juridisk natur. Avseende juridiska frågor är det vanligt att medlemmar behöver hjälp med att klaga på åtgärd eller beslut (74,5 %). Medlemmar behöver även hjälp med att förklara innebörd av lagstiftning, ansöka om insats och hjälp med att veta vem som är ansvarig. Det är också vanligt att en medlem är i behov av någon som fungerar som stöd i kontakt med myndigheter, kommun och skola. Endast 19 % angav att deras medlemmar behöver hjälp med processföring vid muntlig förhandling i domstol.

När medlemmar behöver hjälp med juridiska frågor så hänvisar de flesta vidare till externa advokater, diskrimineringsbyråer etc (ca 50%). Vissa anlitar frivilliga som hjälper till med juridiska frågor (24%). Det är få förbund som konsulterar en extern jurist (17 %) eller har anställda jurister (19%). Det är också vanligt att hänvisa vidare till Funktionsrätt Göteborg Individstöd, LaSSe Brukarstödcenter, andra förbund med större kunskap, aktuell myndighet eller till annan extern jurist. En majoritet av förbunden har inte möjlighet att bidra ekonomiskt till strategiska domstolsprocesser (63%).

Juridiska frågor handlar ofta om hälsa – och sjukvård (84%). Andra vanliga områden är arbetslivsfrågor (42 %), boende (39 %), utbildning (33%), diskriminering (43 %), personlig assistans (36 %), stöd och service enligt LSS (48 %) och bistånd enligt socialtjänslagen (47%). Det förekommer även frågor inom migrationsrätt, konsumenträtt, arvsrätt samt frågor avseende fullmakt, personskadereglering och "försäkringskassefrågor".

Enkäten riktade även frågor till förbund som redan har juridisk rådgivning. Majoriteten agerar inte ombud för sina medlemmar (65,71%). Den juridiska rådgivningen finansieras oftast genom förbundens egen budget samt Svenska Postkodlotteriet och Folkhälsomyndigheten. Det är svårt att svara på hur lång tid ett ärende tar och hur många arbetstimmar som går åt eftersom det varierar från fall till fall.

Många framhåller att det inte finns tid eller resurser att ägna sig åt juridisk rådgivning. En del förbund har viss juridisk kunskap och hänvisar till relevanta lagar, men jurister behövs när det gäller tolkningsfrågor. Få medlemmar har möjlighet att på egen hand finansiera juridisk rådgivning. Rättsombud har mycket hög arbetsbelastning och det finns behov av jurister som driver fall i domstol. Behovet av juridisk rådgivning är sammantaget mycket stort!

1.3 Finansiering

För att kunna säkerställa att byrån lever kvar efter

Arvsfondsprojektets slut så har undersökning gjorts avseende finansiering för andra liknande byråer. Av undersökningen framgår att det är fördelaktigt med så bred finansiering som möjligt. Det bör finnas olika sätt att stötta byrån som privatperson, företag och stiftelse.

Företagssamarbeten är en viktig del i finansieringen och det är därför viktigt att lägga tid på att etablera kontakter. De företag som är sponsorer bör presenteras på byråns hemsida. Det är vanligt att anordna kampanjer riktade mot företag och privatpersoner där dessa kan lämna gåvor, bland annat vid högtider. Det bör också finnas möjlighet att ge minnesgåva. Som tack för stödet kan gåvogivarna erbjudas informationsmaterial digitalt. Informationsmaterialet kan också användas hos företag för att engagera kunder och anställda. Det bör även finnas möjlighet för privatpersoner att testamentera till förmån för byrån, skapa egen insamling, skänka aktieutdelning (skattefritt) och bli månadsgivare. Det är också viktigt att byrån har stor kunskap om aktuella stiftelser och hur man gör för att söka fondmedel från dessa.

Det går åt mycket tid till finansiering och utgör en obligatorisk del i byråns arbete om överlevnad ska kunna säkerställas. Man bör alltså räkna med att det ingår i de anställdas arbetsuppgifter att hålla kontakten med företag, ansöka om medel från fonder, utforma kampanjer riktade till företag och privatpersoner m.m.

2. Intervjuer

2.1 Independent Living Institute/ Artikel 19 som verktyg*

Frågor handlar ofta om rätt till stöd, boendefrågor och diskrimineringsfrågor. Ofta har personen nekats och vill ha hjälp med att ta ärendet vidare. Det finns också ett stort behov av att förklara och förstå innebörd av lagstiftning. Efterfrågan av ombud är klart större än tillgången. Inom ramen för *Lagen som verktyg* har de flesta ärenden behandlat diskriminering, främst direkt diskriminering eller bristande tillgänglighet. De flesta ärenden rör samhällsområden som täcks av diskrimineringslagen såsom socialtjänst, färdtjänst och bostadsanpassningsbidrag, arbetsliv, varor, tjänster och bostäder, utbildning samt hälso- och sjukvård. Relativt ofta efterfrågas rådgivning i situationer där juristen behöver göra research (sätta sig in i praxis m.m) innan frågan kan besvaras.

Angående en sluss med socionom är det ofta svårt att skilja på vad som är juridik och inte. Det är dock bra att tidigt identifiera om det finns möjlighet att hjälpa till, behöver det föras en process osv. Det vore fördelaktigt om byrån kunde föra talan i strategiskt utvalda mål.

*Projektet *Artikel 19 som verktyg*, som drivs av Independent Living Institute, har startat en rådgivning om rättigheter och praktiska frågor. Idén till Funktionsrättsbyrån har diskuterats informellt redan under samarbetet mellan Independent Living Institutes projekt *Lagen som verktyg* och Funktionsrätt Sveriges projekt *Från Snack till verkstad*.

2.2 Autism- och Aspergerförbundet

Om förbundets juridiska rådgivning

Det är generellt högt tryck på juridisk rådgivning. Förbundet agerar aldrig ombud i processer och har inte tid att utforma överklaganden osv. från grunden. Förbundets jurister hjälper dock till med att komplettera medlemmars överklaganden med relevanta lagrum m.m. När en medlem har behov av juridiskt ombud hänvisar förbundet vidare till lämpliga ombud och Advokatsamfundets hemsida. Förbundets juridiska rådgivning finansieras av medlemsavgifter och statsbidrag. Få medlemmar har ekonomiska

möjligheter att på egen hand stå för kostnaden avseende juridisk rådgivning och ombud.

Det är vanligt med frågor avseende socialtjänst, Försäkringskassan (aktivitetsersättning) och skola (rätt till stöd). Det är även vanligt med "mjuka" frågor såsom kvaliteten på insatserna gruppbostad och servicebostad, anhöriga som är oroliga över skador, varaktighet avseende personal och vikarier, kompetens och utbildning hos personal, bemötandefrågor och behov av råd när personal frångår det man kommit överens om i genomförandeplan.

Om Funktionsrättsbyrå

Det är en bra idé att ha en sluss där en socionom är första kontakt. Varje fall är unikt och tar därför lång tid. Man måste först utreda vad som har hänt, sätta sig in i beslutsmotiveringar osv. Att komma till juridiska kärnan tar lång tid. Det är viktigt att juristen har erfarenhet, insikt och förståelse för diagnoser och att personen är insatt i socialtjänstlagen.

2.3 Neuro

Om förbundets juridiska rådgivning

Behovet av juridik växer och resurserna krymper. Det finns behov av att få förklarat vad lagstiftning innebär och vilka alternativ till stöd som finns. Många frågor har koppling till fackförbund, omplacering på arbetsplatsen och sjukpenning. Neuros målgrupp är under ekonomisk press och har ofta inte möjlighet att finansiera juridisk rådgivning på egen hand. Försäkringsbolagen ersätter oftast inte juridisk hjälp. För att få juridisk hjälp via Neuro måste medlemmen redan ha fått ett beslut som den inte är nöjd med. Främst finns det behov av skriftlig juridisk hjälp som sker på distans. Ett ärende kan pågå allt från ett par timmar till flera processer i domstolar under 3 års tid - stor variation.

Neuro utbildar volontärer som agerar som rättsombud.

Rättsombuden har någon typ av juridisk bakgrund/erfarenhet. Vid muntlig förhandling i domstol står medlemmen för ombudskostnad (händer väldigt sällan). Det finns ett nätverk av personer som sysslar med juridiska frågor inom olika förbund kopplade till Funktionsrätt. Ibland hänvisar Neuro till jurist på annat förbund och anlitar även

jurister på konsultbasis. Det är tveksamt om förbundet skulle vilja bidra ekonomiskt till Funktionsrättsbyrån då den egna rådgivningen fungerar bra.

Om Funktionsrättsbyrån

Om Funktionsrättsbyrån blir verklighet så finns det risk att det juridiska behovet exploderar. Byrån måste fördela sina resurser på ett effektivt sätt. Det är viktigt att byrån ramar in vilka områden den juridiska hjälpen ska avse och graden av hjälp som erbjuds (t ex om byrån kan agera ombud eller inte). Det underlättar att ha en hemsida där det finns mallar för hur man gör en överklagan, ansöker om färdtjänst etc.

Det måste finnas tid för att sätta sig in i fall, tid att granska dokument och tidigare ärenden. Det är inte alltid personen förstår vad som är den juridiska kärnfrågan. Det räcker nog med en jurist utan sluss med socionom. Behov av kurativt stöd finns, men detta täcks nog av förbunden. Byrån kommer ge kunskap om medlemmars vardag och vilka ämnen som är viktiga att påverka just nu. Detta är värdefullt för påverkansarbetet i Funktionsrätt Sverige.

2.4 FUB

Om förbundets juridiska rådgivning

Juridiska frågor handlar främst om LSS där medlem vill ha hjälp att överklaga beslut, upprätta anmälan till IVO, ta kontakt med kommun etc. Frågor handlar också om rätt till stöd i skola, rätt till vård, rätt stöd av polisen, utsatthet för brott samt hur man byter skola till en annan kommun. Det förekommer även kommuner ifrågasätter vårdnaden om ett barn. FUB:s rådgivning kombinerar juridisk rådgivning och kurativ funktion. Det finns stora behov för medlemmarna att bli lyssnade på när de upplever att de blivit felaktigt behandlade.

FUB utbildar rättsombud som har viss juridisk erfarenhet genom att t ex vara närstående. Rättsombuden är medlemmarnas första kontakt vid juridiska frågor. De svarar på frågor via telefon och mejl och får samtal/mejl flera gånger per dag/vecka. Trycket på rättsombuden ökar hela tiden, de är överhopade med frågor. Rättsombud kan även

skriva överklaganden och vara med som en stöttande funktion i en förhandling. Juridiken är ibland avancerad och det är då svårt för ombuden att med säkerhet uttala sig om vad lag, förarbeten och praxis innebär. Ombuden har inte alltid kännedom om relevanta rättsfall. Förbundsjuristerna håller grundutbildning och fortbildning för rättsombuden och hjälper till när rättsombuden inte vet hur de ska göra i ett ärende.

Om Funktionsrättsbyrån

Det tar ofta ganska lång tid att komma fram till vad problemet egentligen är och om handlar om juridik. Det låter därför som en bra idé att ha en socionom som sedan slussar ärendet vidare till jurist. Det blir således också mer naturligt att man kan prata av sig utan att det behöver bli någon slags stödlinje. Det är viktigt att både socionom och jurist har erfarenhet, eller ambition att lära sig, hur man förklarar och ger juridisk rådgivning till personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Funktionsrättsbyråns rådgivning bör hålla sig inom vissa områden, de som flest medlemsförbund berörs av. Det vore kanske en idé att den som vill ha juridisk rådgivning först fyller i ett enkelt formulär och sedan bokar telefontid, för att inte telefonlinjen ska bli överbelastad. Det blir då också möjligt att sälla ut vad som kan avse juridiska problem. Funktionsrättsbyrån och juristerna på förbunden kan samarbeta och hänvisar till varandra.

Funktionsrättsbyrån bör ha enklare juridisk information på hemsidan avseende:

- Svar på återkommande frågor
- Rättsfallsbank, där innebörden av rättsfallen förklaras
- Mall för överklaganden
- Tips på hur man kommunicerar med kommuner

Det är inte omöjligt att FUB skulle kunna bidra till finansieringen av byrån. Det finns större behov av juridisk rådgivning än FUB har möjlighet att hantera. Finansiering är dock en fråga för styrelsen.

2.5 Barnrättsbyrån

Om Barnrättsbyråns juridiska rådgivning

Frågor är ofta komplexa och klienterna kan behöva stöd i möten med myndigheter och liknande. Uppdragen sträcker sig ofta över lång tid. Byrån agerar ombud i processer där den enskilde inte har rätt till ombud. Byrån är också stöd till skolkuratorer per telefon.

Byrån har både jurister och socionomer anställda som utför samma arbetsuppgifter. Alla hjälps åt, det är bra att ha olika kompetenser. Byrån har ingen sluss mellan socionom och jurist eftersom alla jobbar på samma sätt. Rådgivningen är ofta sammanblandad av juridik och övrigt stöd. Det är viktigt med en personlig kontakt. Anställda jobbar alltid två och två med uppdrag.

Byrån har skaffat sig ett stort nätverk med personer de kan rådfråga. Byråns anställda kontakter från tidigare arbetsplatser som t ex Migrationsverket, socialtjänsten, kuratorer, socialarbetare, advokater och politiker.

Om Funktionsrättsbyrån

Angående att anlita och utbilda rättsombud så är det svårt att få till en kontinuerlig verksamhet med volontärer. Det är viktigt att tänka till innan man tar ett beslut om att involvera rättsombud. Både BRIS och Barnrättsbyrån har haft rättsombud men slutat med pga. de problem det medför för verksamheten.

2.6 Brukarstödcenter Östergötland

Om den juridiska rådgivningen

Till Brukarstödcenter Östergötland kan enskilda personer, bosatta i Östergötland, vända sig för att få stöd och rådgivning i kontakter med myndigheter. Under år 2019 har Brukarstödcenter bistått med att ge cirka 110 personer stöd och rådgivning. Ärenden som avser Kronofogden har ökat under de senaste året/åren. Under 2019 var de vanligaste ärendetyperna: Rådgivning (59 ärenden), Fondmedel (23 ärenden), Försäkringskassan (21 ärenden), Kronofogden (16 ärenden) och Sociala Förvaltningen (16 ärenden). Brukarstödcenter har

marknadsförts på olika sätt och platser, via olika medlemsföreningars tidningar. Trots detta så är det fortfarande få som vet om att den juridiska rådgivningen finns, och det är främst genom kontakter som personer får kunskap om att de kan vända sig till Brukarstödcenter. Behovet av juridisk rådgivning varierar, ibland är det många ärenden samtidigt och andra perioder är det lugnare.

Om Funktionsrättsbyrån

Behovet av juridisk rådgivning är stor för denna målgrupp, varför det vore väldigt positivt och givande med en Funktionsrättsbyrå. Brukarstödcenter vänder sig endast till personer i Östergötland och är en av få Brukarstödcenter som finns kvar i landet. Det är viktigt att Funktionsrättsbyrån har kunskap om myndigheter såsom Försäkringskassan och Kronofogden. Många behöver hjälp i kontakten med dessa myndigheter.

2.7 Funktionsrätt Göteborg – Individstöd

Individstödet drivs av Funktionsrätt Sverige på uppdrag av Göteborg Stad. Personer med funktionsnedsättning, deras anhöriga och närstående som bor eller verkar i Göteborg kan få råd, stöd och vägledning kring frågor som rör funktionsnedsättning. Rådgivningen är kostnadsfri och anställda har tystnadsplikt. Individstödet är fristående från myndigheter och är partipolitiskt och religiöst obundna. Tjänsten är anknuten till Funktionsrätt Göteborg. Individstödet får ett eget föreningsbidrag, men verksamhetschefen för Funktionsrätt Göteborg sköter finansieringen.

Individstödet ger information om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, stöd i kontakt med myndigheter i frågor som rör funktionshinder och bistår personer med funktionsnedsättning om de inte fått det stöd eller den hjälp som de har rätt till. Individstödet bistår exempelvis med ansökningar, anmälningar eller överklaganden och informerar om vilket bistånd eller vilka insatser som finns att tillgå. En stor del av jobbet handlar om att förmedla och förklara beslut. Det är inte alltid så lätt för en lekman att ta till sig vad som står i beslutet och det är därför viktigt att Individstödet hjälper till med att tillgängliggöra beslutet. En del tror att de kan mer än vad de kan. Det händer att personer misstolkar ett nekande beslut och därmed inte överklagar beslutet på ett förmånligt sätt. I

praktiken är det också sällan myndigheter kommunicerar på ett sådant sätt att personen förstår. Det är också få som vet om att de kan ha rätt till rättsstöd. Det är vanligt att Individstödet följer med i kontakt med myndigheter, skola, läkare osv. På läkarbesök kan Individstödet hjälpa till med att förklara för läkaren vad det är viktigt att ta ställning till.

Individstödet agerar aldrig ombud men fungerar som ett stöd. Individstöd tar aldrig över frågan utan jobbar istället för att stärka individen själv. Ifall ansvarig på Individstöd t ex skulle bli sjuk så är ändå den enskilde väl insatt i sin egen situation. Just nu rör många frågor överklagan av beslut angående LSS, aktivitetsersättning (sjukersättning) samt skolfrågor avseende rätt till stöd i skolan. Det tar lång tid att få stöd och både rektorer och föräldrar har dålig koll på vilka rättigheter barnet har. Vilka frågor som är vanliga varierar dock från period till period.

Få har själva medel att finansiera juridisk rådgivning. Rådgivningen sker främst genom möten och inte via telefon eller mejl. Det har förekommit diskussioner om att ta fram mallar för t ex överklaganden och lägga upp dessa på hemsidan. I praktiken är det dock ofta så att personer som behöver hjälp är stressade och i viss mån "blockerade" från att ta in information. Det är därför vanligt att de behöver få saker förklarade för sig och att Individstöd behöver läsa igenom intyg osv. för att kunna hjälpa till. När en person har tolk underlättar det att träffas. Rådgivningen brukar därför fungera bäst genom ett personligt möte. Just nu är det kö för att få hjälp. Individstödet hör därför av sig till personer när de har möjlighet att få hjälp och bokar in en tid för möte. Det kan vara problematiskt att ha mejlkontakt pga. dåliga krypteringsmöjligheter avseende känsliga personuppgifter.

Individstödet arrangerar också studiecirkel som rör civilrättsliga frågor. I övrigt jobbar inte Individstödet i så stor utsträckning med privaträttsliga frågor. De anställda utgörs av en jurist, en socionom och en beteendevetare. Det är bra med olika kompetenser, då de anställda har olika sätt att se på frågorna. Många frågor blir komplexa ur flera perspektiv, och det är då viktigt att de anställda har olika erfarenheter från tidigare yrkesliv.

2.8 LaSse Brukarstödcenter

LaSse har funnits sedan 1994 och bildades i samband med att LSS kom till (därav namnet). LaSse finansieras av Västra Götalandsregionen genom bidrag. LaSse är anknuten till regionen men är ändå en självständig aktör. LaSse finns till för alla som söker kunskap, information eller råd om livsvillkor och samhällsinsatser för personer med funktionsnedsättning. LaSse vänder sig till personer i Västra Götaland med funktionsnedsättning och deras närstående samt organisationer verksamma inom funktionshinderområdet, detta omfattar dock inte vissa psykiska funktionsnedsättningar såsom depression. Verksamheten förstärker individens förmåga att leva ett liv utifrån egna önskemål och behov genom rådgivning, information, gruppaktiviteter och utbildning.

Just nu är det vanligt med ekonomiska frågor om merkostnadsersättning, tidigare handikappersättning, hur man gör med bidrag osv. Även frågor angående fritid, personlig assistans, boendestöd, överklagan och ansökan om insatser är vanligt. Det är också vanligt med civilrättsliga frågor som inte har att med funktionsnedsättningen att göra, såsom frågor om hyra och andra mer vardagliga frågor. I september 2019 startade ett 3-årigt Arvsfondsprojekt som fokuserar på civilrättsliga frågor för personer med kognitiva funktionsnedsättningar. Förutom rådgivning så anordnas även "Snackiskvällar", vilket innefattar föredrag och föreläsningar. LaSse anordnar även kurser och utbildningar, i juridik men även andra områden. Juridiska kurser i vår handlar om vardagsjuridik och riktar sig till personer med kognitiva funktionsnedsättningar.

Grad av hjälp anpassas efter kundens behov. Rådgivningen fungerar bäst om rådgivare och kund träffas. Ibland går inte det, då får man ta ärendet via telefon. Det är vanligt att följa med på kunders möten som en stöttande funktion, som ett par extra ögon och öron, främst när klienten har svårt att ta in det som sägs på mötet. Efter mötet går man igenom det som sades. Det är viktigt att inte ta över ansvaret från kunden, utan bara agera om det behövs.

Det är bra att blanda olika kompetenser. På kontoret finns två jurister, en ekonom, en socionom och två med annan erfarenhet. Ett krav är att alla på kontoret på något sätt har erfarenhet av att leva

med funktionsnedsättning. Kunderna ska känna att de anställda vet vad de pratar om. Receptionisten på kontoret tar emot alla samtal. Ärendena fördelas sedan ut utefter kundens behov och vilken anställd som har mest kunskap i den aktuella frågan.

Det är viktigt att fundera över hur man ska snäva in den juridiska rådgivningen och hur man jobbar mot andra professioner. Om en person t ex har haft kontakt med extern kurator så är det viktigt att fundera över LaSse:s roll så det inte blir för många "kockar". Det finns rätt många praktiska frågor som kan ställa till det. Hur tacklar man t ex att det är anhöriga som ringer in? Vem ska kontakten gå genom – via den som har funktionsnedsättning, anhöriga osv.?

2.9 BOSSE Råd Stöd & Kunskapscenter

BOSSE Råd Stöd & Kunskapscenter har inte haft tid att svara på frågor via telefon. På deras hemsida framgår att BOSSE är en psykosocial habilitering som arbetar med frågor som rör funktionsnedsättning. Ett verksamhetsområde är individuell rådgivning. Råd och stöd innebär att en person med funktionsnedsättning kan ta upp frågor som är angelägna för personen. Mötet utgår från personens behov och föreställningar. Hos BOSSE kan man få hjälp med frågor avseende rättigheter och skyldigheter (t ex frågor om service, olika bidrag och ersättningar), arbete och sysselsättning, rehabilitering, relationer och sexualitet, samtal kring livet med funktionsnedsättning och stöd i kontakt med myndigheter. Oftast har de möten på BOSSE, men vid behov kan BOSSE komma hem till personen eller följa med på möten med kommunen, försäkringskassan eller liknande.¹

¹ Se <http://www.bosse-kunskapscenter.se/>

3. Enkät – Om behovet av juridisk rådgivning

Enkäten riktade sig till Funktionsrätt Sveriges förbund, lokalföreningar, ungdomsförbund och län. Nedan följer en sammanställning av svaren på enkätfrågorna.

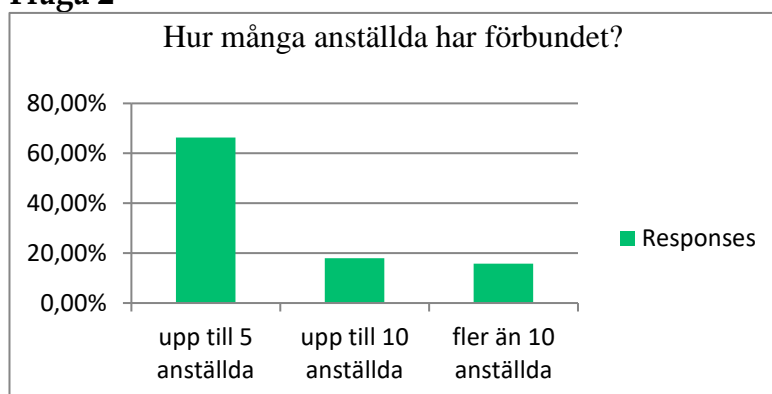
3.1 Sammanställning enkätfrågor

Fråga 1: Vilket förbund företräder du?

Enkäten besvarades 94 gånger.

Vissa har svarat på både förbunds- och länsnivå.

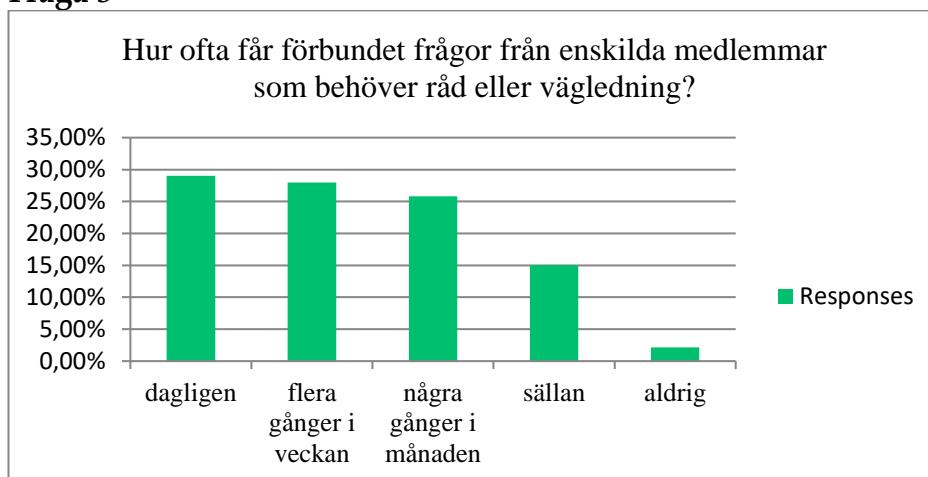
Fråga 2

Sammanfattning:

Majoriteten av de som svarat på enkäten har upp till 5 anställda (66%), en del har upp till 10 anställda (18 %) och fler än 10 anställda (16%).

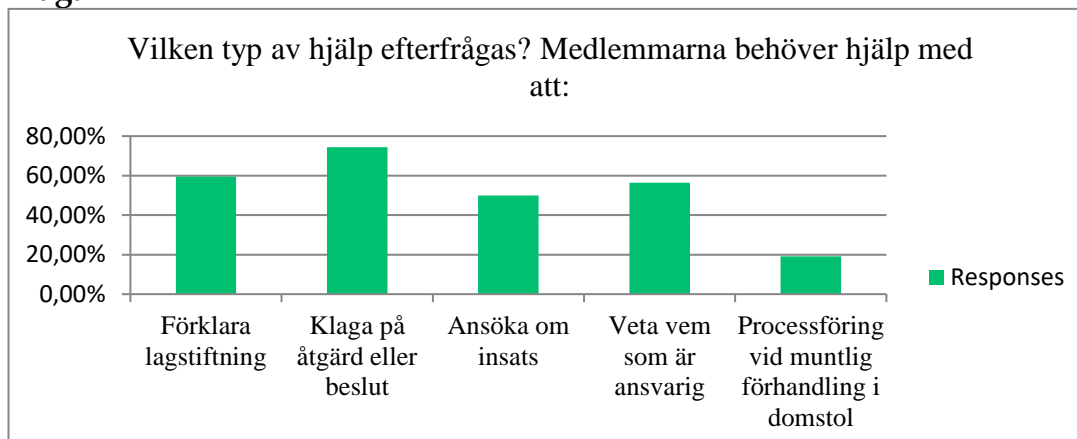
Fråga 3

Sammanfattning:

De flesta förbund får frågor från enskilda medlemmar dagligen, flera gånger i veckan eller några gånger i månaden.

Fråga 4

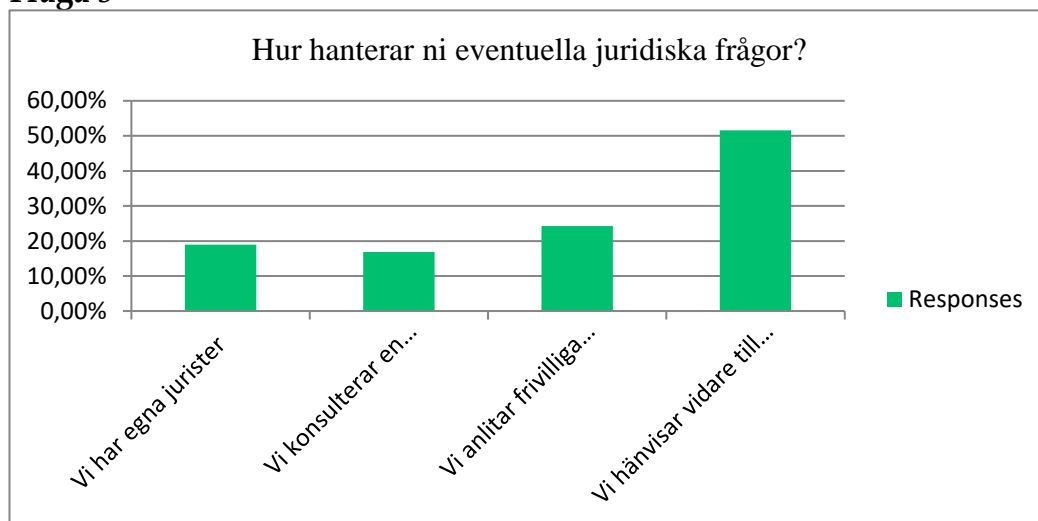
Sammanfattning:

Medlemmar behöver hjälp med att förstå innebörd av lagstiftning, klaga på åtgärd eller beslut, ansöka om insats och hjälp med att veta vem som är ansvarig. Det vanligaste är att medlemmar behöver hjälp med att klaga på åtgärd eller beslut (74,5 %). Endast 19 % behöver hjälp med processföring vid muntlig förhandling i domstol.

Sammanfattning kommentarer:

Medlemmar behöver råd och information om rättigheter, samt hjälp med att upprätta en ansökan eller anmälan. Det är också vanligt att en medlem behöver någon som fungerar som stöd i kontakt med myndigheter, kommun och skola. Vanligt förekommande är också frågor som avser behandling, sjukvård, bemötande och annan rådgivning av icke-juridisk natur. Några förbund får inga juridiska frågor alls.

Fråga 5

Sammanfattning:

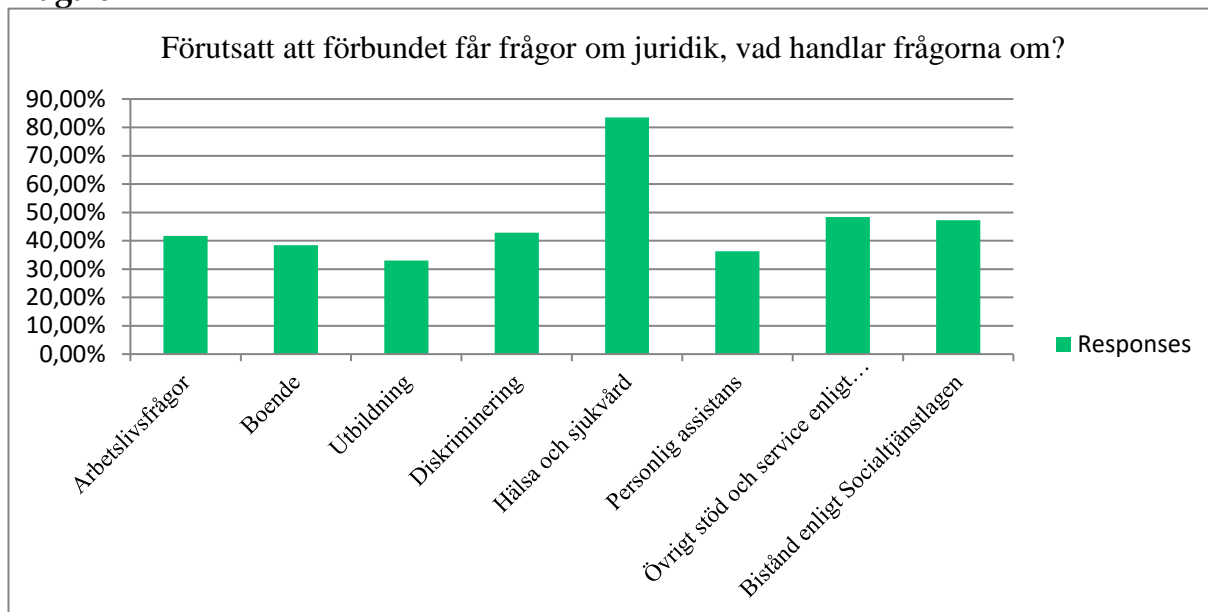
Majoriteten hänvisar vidare till externa advokater, diskrimineringsbyråer etc. (ca 50%). Vissa förbund anlitar frivilliga som hjälper till med juridiska frågor (24%). Det är få förbund som konsulterar en extern jurist (17 %) eller har anställda jurister (19%).

Sammanfattning kommentarer:

Det är också vanligt att hänvisa vidare till Funktionsrätt Göteborg Individstöd, Lasse Brukarstödcenter, andra förbund med större kunskap, aktuell myndighet eller till annan extern jurist. Även om det finns en kunnig extern jurist att anlita så är det få medlemmar som har råd att finansiera detta.

Flera uppger att de endast hanterar juridiska frågor i mån av tid och att ekonomin är för snäv för att anlita jurister. Vissa förbund har viss juridisk kunskap och hänvisar till relevanta lagar, men jurister behövs när det gäller tolkningsfrågor. Rättsombud har mycket hög arbetsbelastning.

Fråga 6

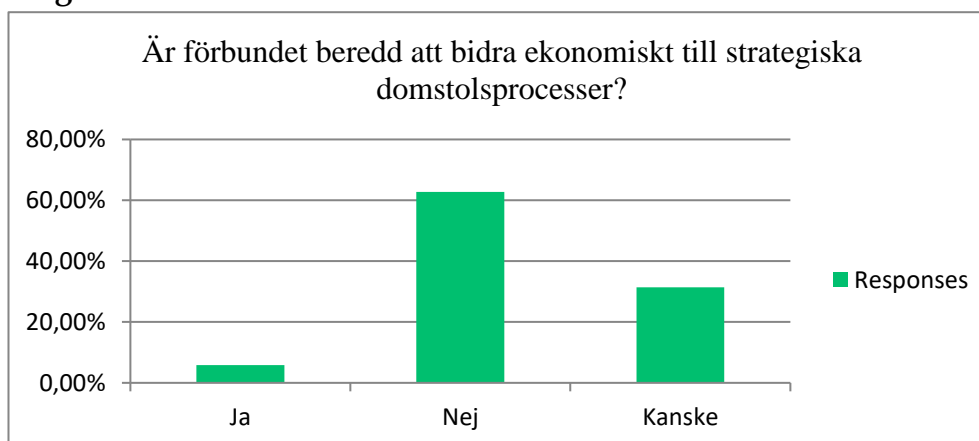
Sammanfattning:

Många får frågor om hälso - och sjukvård (84%). Andra vanliga områden är arbetslivsfrågor (42 %), boende (39 %), utbildning (33%), diskriminering (43 %), personlig assistans (36 %), övrigt stöd och service enligt LSS (48 %) och bistånd enligt socialtjänstlagen (47%).

Sammanfattning kommentarer:

Andra områden är migrationsfrågor, "försäkringskassefrågor", konsumenträtt, arvsrätt samt frågor avseende fullmakt och personskadereglering.

Fråga 7

Sammanfattning:

En majoritet av förbunden har inte möjlighet att bidra ekonomiskt (63%), vissa förbund kan kanske bidra (31 %). Endast 5,81 % anger att de kan bidra ekonomiskt till strategiska domstolsprocesser.

Fråga 8

Är det något annat ni vill poängtera angående medlemmars behov av juridisk rådgivning?

Sammanfattning:

Många framhåller att det inte finns tid eller resurser att ägna sig åt juridisk rådgivning. Det är inte heller säkert att medlemmarna vet om att deras problem handlar om juridik. Det finns behov av jurister som driver fall i domstol. Behovet av juridisk rådgivning är mycket stort!

Utvalda citat:

"efterfrågan på juridisk hjälp är ENORM!"

"våra medlemmar behöver juridisk rådgivning i mycket och det är inte alls säkert att de vet om att de behöver juridisk rådgivning"

"Att man blir lyssnad på. Många har lite eller ingen kunskap om regler och hur man gör sin ansökan. Att den enda rätt man har är att överklaga negativa beslut och att kommunerna avslår i större utsträckning vilket medför stor oro för enskilda personer som har behov av samhällets stöd. Konsekvenserna är att allt fler får överklaga sina beslut. Mycket ångest och oro för de som har de största behoven."

"Domar har och kommer med all sannolikhet spela allt större roll framöver för att avgöra funktionshindrades rättigheter. Med hänvisning till att rätten skall bistå med utredningshjälp finns idag ingen rättshjälp att få, vilket i praktiken betyder att den enskilde är chanslös mot olika myndigheters jurister. De senaste 10-15 åren har tydligt visat hur den funktionshindrades hjälp skurits ner och nya ansökningar avslagits med hänvisning till domar. För att tillvarata medlemmars intressen behövs förutom rådgivning strategiska processer drivas av kompetenta jurister."

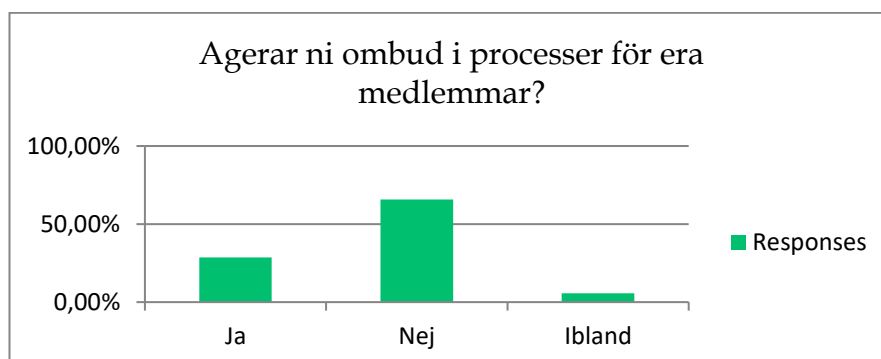
"Försäkringskassan - fler och fler samtal rör problem med brist på förståelse för diagnos och arbetsförmåga, många som får avslag trots svår smärtproblematik och funktionsnedsättning. Som organisation bör Funktionsrätt Sverige med sina

medlemsorganisationer ta ett rejält krafttag snart i sjuk-
/socialförsäkringsfrågan! Våra medlemmar lider! (Och har t om
begått självmord efter avslag)”

”Vi behöver komma upp i EU-domstol, hur och vad förväntas? Det
finns en lag som ger oss patienter rätt till vård men nu när Sverige
har stoppat vården för vår patientgrupp, hur räknas det osv.”

3.2 Frågor till förbund som redan har jurister

Fråga 9

Sammanfattning:

Vissa agerar ombud till sina medlemmar (29 %) men majoriteten gör inte det (65,71%). Endast ett litet antal agerar ombud ibland (5,71 %).

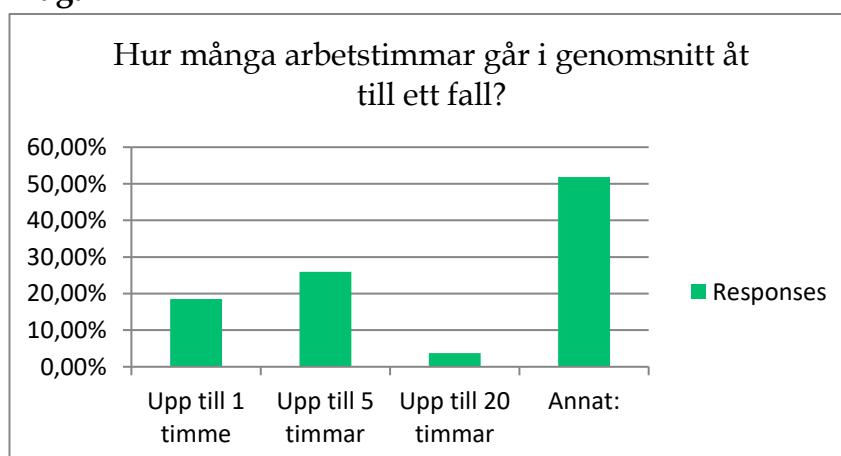
Fråga 10

Hur finansieras er nuvarande juridiska rådgivning?

Sammanfattning:

Den juridiska rådgivningen finansieras genom förbundens egen budget (statsbidrag, medlemsavgifter, direktavkastning m.m), Svenska Postkodlotteriet och Folkhälsomyndigheten. Rättsombud får en mindre ersättning.

Fråga 11

Sammanfattning:

Majoriteten har valt att formulera ett eget svar via svarsalternativet "annat". Ca 25 % anger att det går åt i genomsnitt 5 arbetstimmar till

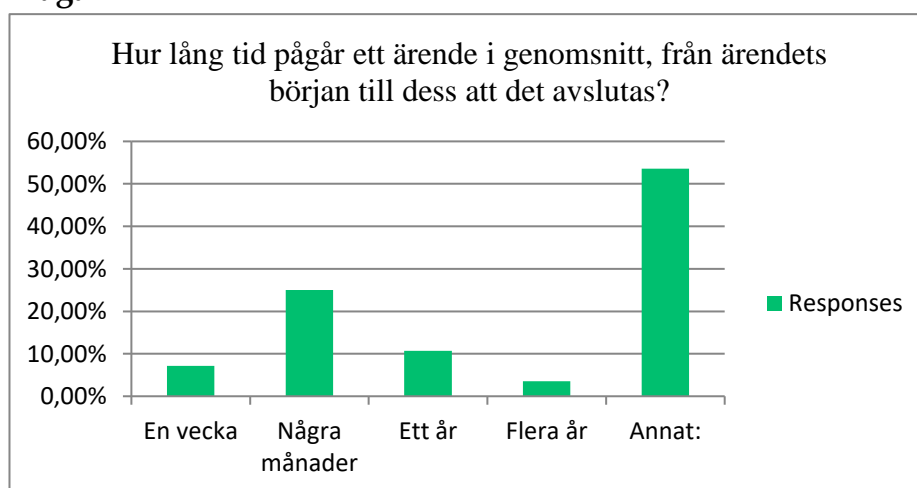
ett fall, 18 % anger att ett fall tar upp till en arbetstimme och ca 2 % anger att ett fall tar upp till 20 arbetstimmar.

Sammanfattning kommentarer:

Mycket stora variationer mellan enskilda personer/ärenden, vilket framgår av bland annat denna kommentar:

”Beror helt på - kan vara en fråga som tar en kvart att svara på men vanligt är att man pratar i ca 2 timmar - behöver personen sedan hjälp med att läsa igenom dokument och t ex överklaga samt träffas så kan det gå upp till 20 timmar. Ett vanligt överklagande tar ca 2-3 timmar att skriva men då har man pratat och läst dokument innan samt gjort en juridisk utredning på oftast många fler timmar.”

Fråga 12

Sammanfattning:

Majoriteten har valt att formulera ett eget svar via svarsalternativet ”annat”. Ca 25 % anger att ett ärende pågår i några månader, 11 % anger att ett ärende pågår i ett år, 8% anger att ett ärende pågår i en vecka och 2 % anger att ett ärende pågår i fler år.

Sammanfattning kommentarer:

Varierar mycket. I stort sett samma kommentarer som föregående fråga.

4. Finansiering

Detta avsnitt kartlägger hur finansieringen ser ut för några utvalda verksamheter som Funktionsrättsbyrån kan ta inspiration från. Avsnittet inleds med en kort redogörelse avseende 90-konto.

4.1 Om 90-konto

Ett 90 - konto kan beviljas av insamlingsorganisation som bedriver offentlig insamling för humanitärt, välgörande, kulturellt eller annat allmännyttigt ändamål. Endast undantagsvis får den juridiska personen vara annan organisation än ideell förening, trossamfund eller stiftelse. Ansökan ska ske skriftligen på blankett. Alla organisationer betalar en uppläggningsavgift om 5000 kr och en årsavgift. Årsavgiften beräknas på organisationens totala verksamhetsintäkter. För att bli godkänd som 90-kontoinnehavare krävs att organisationen använder minst 75 % av de totala intäkterna till ändamålet och högst 25 % till insamling och administration.

4.2 Barnrättsbyrån

Sammanfattning telefonintervju:

Barnrättsbyrån är helt beroende av insamlade medel för att överleva. Det är fördelaktigt med så bred finansiering som möjligt och att involvera flera stiftelser, företag och filantroper. Det är inte möjligt att finansiera verksamheten via kommun eller genom statliga medel. Det är tack vare stödet från samarbetspartners, gåvogivare och finansiärer som byrån kan fortsätta. Det finns olika sätt att stötta Barnrättsbyrån, både som privatperson, företag eller stiftelse. Byrån har många företagssamarbeten och det finns möjlighet till direktdonation via swish/bankgiro/plusgiro (90-konto). Alla bidrag är värdefulla!

Samarbetspartners/sponsorer²:

Albert France-Lanord Architects	Bon relations
Fotograf Christian Gustavsson	Gulled (möbler)
Hertz Sverige	Lumen Behavior
Reach for Change	Toontrack Music
Vitamin Well	World Childhood Foundation
Yawama of Sweden	Senab
Köksbaren	Afroart
Nolia	Ankis Tyg & Sy
Ångtvättbilen	Stockholms Stad
Folkhälsomyndigheten	Socialstyrelsen
Nacka Kommun	

Fonder³:

Allmänna Arosfonden

Axel Alms stiftelse (unga på gymnasium)

Child 10 (årligt toppmöte för att hylla och stötta 10 barnrättskämpar i deras kamp)

Gålstiftelsen (begåvade ungdomar folkbokförda i Storstockholm)

Hugo Stenbecks Stiftelse (stöder sociala entreprenörer som förbättrar barns situation)

Prins Gustav Adolfs och Prinsessan Sibyllas Minnesfond (barn och ungdomar)

Stiftelsen Allmänna Barnhuset (stärker barn och ungdomar i socialt utsatta situationer)

Stiftelsen Einar Belvén (utbildning av barn och ungdomar samt vård av äldre och sjuka)

Stiftelsen Konung Oscar II:s och Drottning Sophias Guldbryllopsminne (social och medicinsk omvårdnad av barn och ungdom)

² Se barnrattsbyran.se

³ Se barnrattsbyran.se

Stiftelsen Oscar Hirschs minne (uppfostran och undervisning bland barn och ungdomar)

Stiftelsen Karin och Ernst August Bångs Minne (bidrag till föreningar och organisationer med social inriktning)

Stockholms stad

Socialstyrelsen

Folkhälsomyndigheten

4.3 Civil Rights Defenders

Verksamheten finansieras av bidrag från statliga organisationer, Postkodlotteriet och insamlade medel från företag, organisationer och privatpersoner. Sida (Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete) tillsammans med Postkodlotteriet är de största bidragsgivarna. Byrån har ett stort antal företagssamarbeten – möjlighet för företag att göra gemensam sak med byrån. Byrån arbetar nära över 200 partnerorganisationer och människorättsförsvarare i fält.

Möjlighet att:

- Ge gåva via swish (90-konto)
- Testamentera
- Ge minnes- eller högtidsgåva
- Företagsgåva (t ex julgåva som hjälper till att lås upp artiklar). Som tack för stödet får företaget material digitalt som kan användas för att engagera kunder och anställda samt delta i sociala kanaler.
- Starta egen insamling
- Skänka aktieutdelning (skattefritt)
- bli månadsgivare

Friends of Civil Rights Defenders:

Samlar framstående individer som delar engagemang för en värld med demokratiska samhällen där människors medborgerliga och politiska rättigheter respekteras. Alla bidrar på sitt sätt med en blandning av resurser, expertis och nätverk som byrån använder i arbetet.

4.4 BRIS

Det finns olika sätt att stötta BRIS, både som privatperson, företag, stiftelse och för offentliga verksamheter. Det finns bland annat möjlighet att ge högtidsgåvor (till exempel julgåva), och att bli månadsgivare.

Bidrag år 2018⁴:

Insamlade medel

Allmänna Arvsfonden, Erling Persson, Projektbidrag från Postkodlotteriet, andra organisationer.

Offentliga bidrag

Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, kommuner, landsting/regioner/länsstyrelser, övriga statliga bidrag.

Samarbetsavtal med företag

Många företag har tagit steget fullt ut och engagerar sig extra mycket för barn och unga i Sverige och har tecknat samarbetsavtal. BRIS delar in sina sponsorer i *Huvudsponsorer, Topp sponsorer, Guldsupportrar, Silversupportrar, Bronssupportrar och Supportrar*. Huvudsponsorer är bland annat Circle K, Comviq och Svenska Postkodlotteriet. Topp sponsorer är bland annat Trygg Hansa, Gille, och Hewlett Packard Enterprise.⁵

Partners

Bland annat:

Volt Reklambyrå: som huvudbyrå har Volt det övergripande ansvaret för samlade kommunikation i alla kanaler och gentemot samtliga målgrupper.

Adore You Designbyrå: Adore you har tagit fram koncept och design för hemsidan. Uppdraget innefattar även digital plattform med stödtjänster för barn och unga.

⁴ Se BRIS årsberättelse och effektrapport, 2018.

⁵ Se BRIS årsberättelse och effektrapport, 2018, för mer information om vilka företag som har samarbetsavtal.

4.5 Centrum för rättvisa

Centrum för rättvisa står upp för individen genom att driva rättsprocesser och delta i debatten om rättighetsfrågor. Centrum för rättvisa utgår från en tydlig värdering: Respekten för individuella fri- och rättigheter är kärnan i en demokratisk rättsstat och ett anständigt samhälle. För att Centrum för rättvisa ska kunna engagera sig i ett fall måste det beröra en rättsligt skyddad fri- eller rättighet. Antingen direkt i form av en olaglig kränkning, eller indirekt genom att en principfråga av denna karaktär aktualiseras i fallet.⁶

Centrum för rättvisa är en insamlingsstiftelse som förlitar sig på gåvor och anslag från enskilda. Följaktligen tar stiftelsen inte emot bidrag från stat eller kommun. Inte heller tar stiftelsen emot bidrag från politiska partier eller intressegrupper, som fackförbund och arbetsgivarorganisationer.

Urvalet av fall är skiljt från insamlingsverksamheten. Det betyder att man inte kan betala stiftelsen för att denna ska engagera sig i ett visst fall. Stiftelsen tackar nej till gåvor och anslag som inte är förenliga med stiftelsens ändamål och/eller i övrigt kan äventyra stiftelsens oberoende.

Centrum för rättvisa samlade in ca 9,7 miljoner kronor 2018. Medel samlades in från allmänheten, företag samt externa stiftelser och fonder.⁷

4.5 Pro Bono

Advokatjouren

Advokatjouren är ett projekt med gratis juridisk rådgivning som drivs av Advokatsamfundet. Här får den som behöver hjälp att träffa en advokat och 15 minuters rådgivning utan kostnad. Rådgivningen sker ofta genom en träff med advokaten personligen, ofta på ett bibliotek där Advokatjouren har mottagning. På kvarten det handlar om hinner advokaten gå igenom ärendet, berätta vilka möjligheter som finns och hur man kan göra för att gå vidare i ärendet. Detta kan

⁶ Se: <https://centrumforrattvisa.se/>

⁷ Se Årsredovisning och Revisionsberättelse: <https://centrumforrattvisa.se/wp-content/uploads/2019/05/%C3%85rsredovisning-och-Revisionsber%C3%A4ttelse-2018.pdf>

i många fall vara allt som behövs för att lösa mindre juridiska trångmål. En nackdel är att Advokatjouren inte har någon verksamhet på många mindre orter utanför storstadsområdena, så risken finns att en längre resa måste göras för att få till möte.⁸

Enskilda advokater och byråer som ger juridisk rådgivning

Vissa enskilda advokater och byråer ger gratis juridisk rådgivning som ett sätt att få en första kontakt med nya klienter. Kunden är oftast inte bunden och har således inga skyldigheter att anlita den advokat som gett gratis rådgivning.

Juriststudenter som erbjuder kostnadsfri rådgivning

På de flesta universitet eller högskolor som har juridiska utbildningar finns det studenter som hjälper till gratis. Syftet med denna verksamhet är – bortsett från att man vill hjälpa till – att studenterna får övning i att tillämpa sina nyvunna kunskaper i verkligheten. Här finns inte samma kunskaper och erfarenheter som hos en etablerad advokat men detta kan vara ett bra alternativ om en person har ett mindre problem eller söker en första bedömning av ett juridiskt problem.

⁸ Se <https://www.advokatsamfundet.se/Behover-du-advokat/Advokatjouren/>